

บทที่ 4

รหัสสาร

รหัสสาร หมายถึง สัญลักษณ์หรือสัญญาณที่กำหนดขึ้น เพื่อแสดงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกในการสื่อความหมายจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยทั้งผู้ส่งและผู้รับสารต้องมีความเข้าใจ ความหมายในสารร่วมกัน ภาษาเป็นสัญลักษณ์รูปแบบหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้นในการสื่อความหมาย โดยผู้ส่งสารต้องเลือกใช้ภาษาที่น่าสนใจ กระชับ ชัดเจน ถูกต้องและเหมาะสมกับผู้รับสาร จึงจะทำให้ การสื่อสารนั้นประสบความสำเร็จ (ปรเมะ สตะเวทิน, 2540 : 69)

โปสเตอร์เป็นสื่อหนึ่งที่กระทรวงสาธารณสุขนิยมผลิตขึ้น เพื่อโน้มน้าวใจให้กลุ่มเป้าหมายมี พฤติกรรมสุขภาพที่ดี แต่โปสเตอร์มีข้อจำกัด คือต้องติดอยู่กับที่ในที่สาธารณะ ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ และผู้ที่ผ่านไปมามองเห็นโปสเตอร์ในช่วงเวลาดังกล่าวภายในพื้นที่ที่จำกัด ดังนั้นพาดหัวโปสเตอร์จึงถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนที่นำเสนอแก่นหรือหัวใจของชิ้นงาน (ดาราวรรณ สุขุมาลชาติ , 2540 : 602) การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในพาดหัวโปสเตอร์ จึงต้องสั้น กระชับ ได้ใจความ สื่อความหมายได้ชัดเจน ชี้ประเด็นความคิดหลักของโปสเตอร์ เข้าอารมณ์ ให้ผู้รับสารเกิด ความประทับใจ และสร้างภาพให้เกิดขึ้นในใจผู้รับสารได้อย่างชัดเจน

พาดหัวโปสเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุข มีการใช้ภาษาที่น่าสนใจ คือ 1) การใช้คำที่มีเสียง สัมผัสคล้องจองกัน มีความหนักแน่น น่าเชื่อถือ มีขนาดสั้น มีพลัง เหมาะสมกับผู้รับสาร และ 2) การใช้โวหารภาพพจน์ที่สร้างภาพในใจผู้รับสารได้อย่างชัดเจน ทำให้ประทับใจและจดจำสารได้ดี ดังนี้

การใช้คำ

คำ หมายถึง เสียงพูดหรือลายลักษณ์อักษร ที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้นเพื่อแสดงความคิดเห็น เป็น หน่วยที่เล็กที่สุดของภาษาที่มีความหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 186)

จากการศึกษาพบว่าพาดหัวโปสเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุข มีการใช้คำ ดังนี้ 1) คำที่มีเสียง สัมผัสคล้องจอง 2) คำซ้อน 3) การซ้ำคำ และ 4) คำมีรส

1. คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง หมายถึง คำที่คล้องจองกันด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะหรือสระ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ 1) สัมผัสพยัญชนะ 2) สัมผัสสระ (วันเนาว์ ยูเด็น, 2532 : 34) เป็นเสียง ที่มีจังหวะคล้องจองกัน ทำให้เกิดความไพเราะ และจดจำได้ง่าย

1.1 สัมผัสพยัญชนะ คือ คำที่คล้องจองโดยใช้พยัญชนะต้นที่มีหน่วยเสียงเดียวกัน ใน 7 ลักษณะ (วันเนาว์ ยูเด็น, 2532 : 37, /9-81) คือ

1. คำคู่ คือการใช้พยัญชนะต้นหน่วยเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 2 คำ
2. คำเทียบคู่ คือการใช้พยัญชนะต้นหน่วยเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 3 คำ
3. คำเทียบมรด คือการใช้พยัญชนะต้นหน่วยเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 4 คำ
4. คำเทียบรอด คือการใช้พยัญชนะต้นหน่วยเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 5 คำ
5. คำพบคู่ คือการใช้คำคู่เรียงติดกันเป็น 2 คู่
6. คำแทรกคู่ คือการใช้คำคู่โดยมีคำอื่นคั่นกลาง 1 คำ
7. คำแทรกมรด คือการใช้คำคู่ โดย มีคำอื่นคั่นกลาง 2 คำ

จากการศึกษาพบว่าพาดหัวโปสเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุขมีเสียงสัมผัสพยัญชนะ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

ปิดเส้น ยืดสาย ให้คลายเครียด

(กรมสุขภาพจิต)

ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำแทรกคู่มาใช้เพื่อทำให้เกิดความคล้องจองและจดจำได้ง่าย คือใช้หน่วยเสียงพยัญชนะ /ส/ มาใช้ในคำว่า "เส้น" และ "สาย" เพื่อสื่อความหมายถึงกิริยาที่เหยียดแขนขาออกมาในการออกกำลังกาย เพื่อช่วยให้เส้นเอ็นบริเวณไหล่ ต้นคอ แขนและหลัง ที่มีอาการตึงตัวจากความเครียดได้ทุเลาลง

ตัวอย่างที่ 2

ใครคือผู้หนีภัย ยาสเสพติดให้คุณ

(กรมการแพทย์)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำคู่มาใช้ โดยนำหน่วยเสียง /ย/ มาสัมผัสในคำว่า "หนีภัย" และ "หนี" และแบบคำเทียบคู่ โดยนำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะ /ย/ ในคำว่า "หนีภัย", "หนี" และ "ยา" มาใช้ในประโยคคำถามได้อย่างน่าสนใจและจดจำได้ง่าย เพื่อให้ผู้รับสารตระหนักถึงการคบเพื่อนว่าหากคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็อาจถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่าย

ตัวอย่างที่ 3

การป้องกันและรักษา โรคอุจจาระร่วง

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

จากตัวอย่างนี้ ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบแทรกคู่ ที่มีหน่วยเสียง /ร/ มาใช้ในคำว่า "รัก(ษา) และคำว่า "โรค" และนำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำคู่ที่มีหน่วยเสียง /ร/ เช่นกัน มาใช้ในคำว่า "(อุจจา)ระ" และคำว่า "ร่วง" ทำให้เกิดเสียงที่มีความสอดคล้องและจดจำได้ง่าย เพื่อสื่อความหมายว่าโรคอุจจาระร่วงเป็นโรคที่สามารถป้องกันและรักษาให้หายได้ หากปฏิบัติตามข้อแนะนำที่อยู่ในส่วนเนื้อหาของโปสเตอร์

ตัวอย่างที่ 1

คุณไปขึ้นทะเบียน เพื่อรับบริการ

30 บาทรักษาทุกโรค หรือยัง ?

(สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข)

ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำแทรกคู่ ที่มีหน่วยเสียง /ร/ มาใช้ในคำว่า "รัก(ษา)" และคำว่า "โรค" และนำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำคู่ที่มีหน่วยเสียง /ร/ เช่นกัน ในคำว่า "โรค" และคำว่า "หรือ" เพื่อให้เกิดเสียงที่คล้องจองกัน ในรูปแบบของประโยคคำถาม เพื่อเร่งรัดให้ผู้รับสารรีบดำเนินการไปรับสิทธิด้านการรักษาพยาบาลในราคาที่ถูก คือ เสียเงินเพียง 30 บาท ก็ไปรับบริการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลได้

ตัวอย่างที่ 5

เพื่อชีวิตและคนที่คุณรัก อย่าขับรถขณะมีเมฆ

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบแทรกคู่ ที่มีหน่วยเสียง /ค/ มาใช้ในคำว่า "คน" และคำว่า "คุณ" และนำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำคู่ ที่มีหน่วยเสียง /ม/ มาใช้ในคำว่า "มีน" และคำว่า "เมฆ" เพื่อสื่อความหมายให้ผู้รับสารเกิดความตระหนักถึงการปฏิบัติตนให้เกิดความปลอดภัย โดยไม่ขับขี่ยานพาหนะในภาวะที่ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ซึ่งเป็นผลจากการดื่มสุรา

1.2 สัมผัสสระ คือ คำที่ใช้สระเสียงเดียวกันหรือใช้เสียงสระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน ทำให้เกิดเสียงคล้องจองกัน ไพเราะ ใน 6 ลักษณะ (วันเนา ฐิติน, 2532 : 34, 77-79) ดังนี้

1. คำเคียง คือการใช้สระเดียวกันเรียงติดกัน 2 คำ
2. คำเทียบเคียง คือการใช้สระเดียวกันเรียงติดกัน 3 คำ
3. คำทบเคียง คือ การใช้คำเคียงเรียงกัน 2 คู่
4. คำแทรกแซก คือคำเคียงที่มีคำอื่นคั่นกลาง 2 คำ

5. คำเทียบแฉก คือ คำที่มีคำอื่นคั่นอยู่ 1 คำ

6. คำแทรกเคียง คือ คำที่มีคำอื่นคั่นอยู่ 1 คำ จะตั้งอยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรค

จากการศึกษาพบว่าพาดหัวโปสเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุขนำสัมผัสสระมาใช้ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

กินพอดี สุขขีทั่วไทย

(กรมอนามัย)

กรมอนามัยได้นำคำขวัญนี้มาพาดหัวโปสเตอร์ได้อย่างน่าสนใจ โดยใช้สัมผัสสระแบบคำแทรกเคียง โดยนำหน่วยเสียงสระ/อิ/ ในคำว่า “(พอ)ดี” และ “(สุข)ขี” เพื่อสื่อความหมายให้ผู้รับสารเห็นถึงความสำคัญของการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย โดยไม่รับประทานมากหรือน้อยเกินไป จะส่งผลให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ไม่เจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารไม่ถูกต้อง เช่น โรคอ้วน,โรคเบาหวาน ,โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 2

อุยงายอนามัย ป้องกันภัย โรคเอดส์

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารได้นำคำขวัญมาใช้ในการณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ โดยนำสัมผัสสระแบบคำแทรกแฉก คือนำสระ/อัย/ ในคำว่า “(ลนา)มัย” และ “ภัย” เพื่อแสดงถึงประโยชน์ของอุยงายอนามัย ที่ทำให้ผู้ใช้นั้นใจได้ถึงความปลอดภัยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นการจูงใจให้ผู้รับสารตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้อุยงายอนามัยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์

ตัวอย่างที่ 3

อย่ามองแค่ความใส ต้องมั่นใจ ว่ามีเครื่องหมาย อย.

(คณะกรรมการอาหารและยา)

ผู้ส่งสารได้นำสัมผัสสระแบบแทรกแฉก โดยใช้สระ/ไ/ ในคำว่า “ใส” และ “ใจ” มาใช้ในประโยคคำสั่ง ได้อย่างไพเราะ เหมือนบทกลอน ทำให้จดจำได้ง่าย เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้รับสารเห็นความสำคัญของการตรวจสอบคุณภาพของน้ำดื่มที่ได้มาตรฐาน ว่าไม่ควรตัดสินความสะอาดด้วยความใสของน้ำเท่านั้น ควรตรวจสอบจากฉลากรับรองคุณภาพของหน่วยงานผู้รับผิดชอบมาตรฐานของน้ำดื่มที่ติดอยู่ข้างขวดที่บรรจุด้วย จึงจะมั่นใจได้ว่า เป็นน้ำดื่มที่สะอาด

ตัวอย่างที่ 4

พยางค์ ด่วน ชวน รู้เคตส์

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

ผู้ส่งสารได้นำสัมผัสสระแบบคำเคียง โดยใช้สระ /อ้ว/ และพยัญชนะตัวสะกดท้ายเสียง /น/ ในคำว่า "ด่วน" และ "ชวน" ซึ่งเป็นพาดหัวที่มีลักษณะเป็นคำขวัญ คือสั้นและจดจำได้ง่าย เพื่อสื่อความหมายถึงการให้บริการตอบคำถามที่รวดเร็วทันใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ของกรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข

ตัวอย่างที่ 5

ไถเกิน 3 อาทิตย์ มีสิทธิ์เป็นวันโรค

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

ผู้ส่งสารได้นำสัมผัสสระแบบคำแทรกเคียง โดยใช้สระ/อิ/และพยัญชนะตัวสะกดท้ายหน่วยเสียง/ต/มาใช้ใน คำว่า "(อ)อาทิตย์" และ "สิทธิ์" ได้อย่างคล้องจองเพื่อสื่อความหมายถึงการสังเกตอาการไอที่อาจเป็นสัญญาณเริ่มต้นของการเจ็บป่วยด้วยโรควันโรค โรคเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างรุนแรง

นอกจากนี้พาดหัวโปสเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุขได้นำทั้งเสียงสัมผัสพยัญชนะและเสียงสัมผัสสระมาใช้ร่วมกันได้อย่างสละสลวย ทำให้เกิดความไพเราะและจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

ผู้ป่วยทางจิต อย่าคิด ลี้ ลี้ ลี้

ควรมี น้ำใจ ห่วงใย เยี่ยวยา

(กรมสุขภาพจิต)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ผู้ส่งสารสร้างความสนใจ โดยการนำเลขอในลักษณะคำขวัญ ด้วยการใช้นหน่วยเสียงสัมผัสเสียงสระถึง 2 เสียง คือ สัมผัสหน่วยเสียงแบบคำแทรกเคียงคือสระ /อิ/ ในคำว่า "จิต" กับ "คิด" และสัมผัสหน่วยเสียงสระ /อ/ ในคำว่า "ใจ" กับ "ใย" ในขณะที่เดียวกันก็ใช้สัมผัสหน่วยเสียงพยัญชนะแบบคำเทียบเคียง คือหน่วยเสียงพยัญชนะ /ย/ ในคำว่า "ใย" , "เยียว" และ "ยา" เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกห่วงใยและให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิตที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากสังคม

ตัวอย่างที่ 2

อย่าให้คุณที่คุณรัก ต้องจากไป เพราะโรคไข้เลือดออก

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำแทรกคู่มาใช้ในคำว่า "คน" และ"คุณ" นอกจากนี้ยังนำหน่วยเสียงสัมผัสสระแบบคำแทรกแยก มาใช้ในคำว่า "ไป" และ "ไข้" ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องในประโยคคำสั่งเชิงห้ามปราม ให้ผู้รับสารได้ตระหนักถึงความปลอดภัยของบุคคลที่อยู่ในครอบครัวจากโรคไข้เลือดออกโรคร้ายที่อาจทำให้ต้องเสียชีวิตได้

ตัวอย่างที่ 3

รักในหลวง ห้วงลูกหลาน ร่วมกันต้าน ยาเสพติด

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสารได้นำหน่วยเสียงสัมผัสพยัญชนะแบบคำแทรกถในหน่วยเสียง/ต/ มาใช้ในคำว่า "ต้าน" และ "ติด" และสัมผัสสระแบบคำเคียง โดยใช้สระ/อว/ในคำว่า "หลวง" และ"ห้วง" มาสัมผัสซ้ำกันได้เป็นอย่างดี ทำให้จดจำได้ง่าย เพื่อสื่อความหมายว่าหากคนไทยรักและเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและห่วงใยลูกหลาน ควรจะร่วมมือร่วมใจกันจัดหรือป้องกันปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาดำคัญอย่างยิ่งของสังคมไทยในขณะนี้

2. คำซ้อน คือคำที่ประกอบด้วย คำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันมา ซ้อนต่อเข้าด้วยกันเพื่อให้ความหมายมีน้ำหนักขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 599) ดังพาดหัวโปสเตอร์ต่อไปนี้

ผู้บวญทางจิต อย่าคิดผลึกใส

ควรมีน้ำใจ ห้วงใย เยียวยา

(กรมสุขภาพจิต)

คำซ้อน "ผลึกใส" ประกอบด้วยคำว่า "ผลึก" กับ คำว่า "ใส" คำว่า"ผลึก" หมายถึง ดันให้เคลื่อนที่ไป,ดันให้พันตัว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545 : 100) ส่วนคำว่า "ใส" หมายถึง ดันไป,รุนไป, เสือกไป (ราชบัณฑิตยสถาน , 2545 : 100) คำว่า"ผลึก" กับ คำว่า "ใส" มีความหมายใกล้เคียงกัน เมื่อซ้อนกันเป็น"ผลึกใส" ในที่นี้ จึงหมายถึง ดันให้พันตัวหรือผลึกออกไป

กรมสุขภาพจิตนำคำซ้อนนี้มาใช้ เพื่อเพิ่มน้ำหนักของข้อความ"ไม่ควรผลึกใส"ว่า ไม่ควรผลึกดันหรือขับไล่ผู้ที่กำลังมีปัญหาทางจิตออกไปจากครอบครัวและสังคมให้อยู่ตามยถากรรม เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถควบคุมสติสัมปชัญญะให้เหมือนคนปกติได้ ดังนั้นบุคคลในครอบครัว

และสังคมควรเข้าใจถึงสภาพการเจ็บป่วยทางจิตของบุคคลเหล่านี้ ด้วยการช่วยกันดูแล และนำเข้าสู่การบำบัดรักษาที่ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 2

วิธีปฏิบัติเพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด การออกกำลังกาย

(กรมสุขภาพจิต)

คำชื่อน “ผ่อนคลาย” ประกอบด้วยคำว่า “ผ่อน” กับ คำว่า “คลาย” คำว่า “ผ่อน” หมายถึง ทำให้หย่อน, คลาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 556) ส่วนคำว่า “คลาย” หมายถึง ขยายให้หลวม, หละหลวม, บรรเทาลง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 172) “ผ่อนคลายความเครียด” จึงมีความหมายว่า การลดความเครียดให้ทุเลาหรือบรรเทา

การที่ผู้ส่งสารนำคำชื่อน “ผ่อนคลาย” มาใช้ เพื่อเพิ่มน้ำหนักหรือเน้นย้ำให้ผู้รับสารเห็นถึงความสำคัญของวิธีลดความเครียดให้ทุเลา เนื่องจากความเครียดเป็นสภาวะทางจิตใจที่ได้รับความกดดันอย่างมากเป็นเวลานาน จากการต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกายในระยะเริ่มแรกคือการปวดตึงกล้ามเนื้อในส่วนต่างๆของร่างกาย แต่หากเรื้อรังจะส่งผลต่อการเกิดโรคอื่น ๆ ที่รุนแรงขึ้น อาทิ โรคกระเพาะอาหาร โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องบริหารจัดการความเครียดออกไปให้เร็วที่สุด การลดความเครียดที่ดีที่สุดคือการออกกำลังกาย เพราะการออกกำลังกายจะช่วยให้อาการปวดตึงบริเวณไหล่ ต้นคอ แขน หลัง ที่มีอาการตึงตัวได้คลายตัว เป็นการช่วยทุเลา หรือบรรเทาความเครียดได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 3

ยืนหยัด หยุดยั้ง

(กรมการแพทย์)

คำว่า “ยืนหยัด” ประกอบด้วย คำว่า “ยืน” ซ้อนกับ คำว่า “หยัด” คำว่า “ยืน” หมายถึง ตั้งอยู่, อยู่กับที่ ไม่เปลี่ยนแปลง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 876) ส่วนคำว่า “หยัด” หมายถึง ยึดเหยียดให้ตรง คำว่า “ยืนหยัด” ในที่นี้จึงมีความหมายว่า มีความแน่วแน่ ไม่เปลี่ยนแปลง

คำว่า “หยุดยั้ง” ประกอบด้วยคำว่า “หยุด” ซ้อนกับ คำว่า “ยั้ง” คำว่า “หยุด” หมายถึง ชะงัก, อยู่นิ่ง, อยู่กับที่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545 : 904) ส่วนคำว่า “ยั้ง” หมายถึง หยุด, ชะงักชั่วคราว, รั้ง, ขยับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 670) คำว่า “หยุด” กับ คำว่า “ยั้ง” จึงมีความหมายใกล้เคียงกัน ในที่นี้คำว่า “หยุดยั้ง” หมายถึง หยุดไม่ดำเนินต่อไปอีก

ผู้ส่งสารนำคำชื่อนี้ “ยื่นหยัด” และ “หยุดยั้ง” มาใช้ เพื่อเพิ่มความหมายของคำให้มีน้ำหนักมากขึ้น พาดหัวที่เป็นคำชื่อนี้ดังกล่าว ไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ว่าผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารยื่นหยัดและหยุดยั้งในเรื่องใด จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นรูปภาพและส่วนเนื้อหาของโปสเตอร์เป็นส่วนประกอบ จึงจะสื่อความหมายได้ว่าประชาชนทุกหมู่เหล่าทุกสาขาอาชีพออกมาพร้อมกันแสดงพลังต่อต้านยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์ในการโน้มน้าวใจให้กลุ่มเป้าหมาย คือประชาชนทุกคนเห็นว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศที่กำลังสร้างความหายนะและความสูญเสียให้กับประเทศชาติอย่างมากมายมหาศาล จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่ต้องตระหนักและเห็นความสำคัญของการร่วมมือ ร่วมใจกันอย่างแน่วแน่ ในการที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังเข้มแข็งไม่ให้ยาเสพติดแพร่ระบาดต่อไปอีก

3. การซ้ำคำ คือการนำคำเดียวกันมาใช้ซ้ำกัน เพื่อเน้นความหมายของคำให้น้ำหนักแน่นขึ้น ดังพาดหัวโปสเตอร์ต่อไปนี้

ดื่มหมุดแก้ว อนาคตก็หมุดตาม

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสารซ้ำคำว่า “หมุด” ซึ่งมีความหมายว่าดื่ม, ไม่มีอะไรเหลือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539 : 868) มาใช้กับข้อความว่า “หมุดแก้ว” กับ “หมุดอนาคต” เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดความหนักแน่นให้ผู้รับสารได้ตระหนักถึงผลเสียจากการดื่มสุราว่า เมื่อดื่มสุราหมุดแก้วแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ อาทิ ร่างกายอยู่ในอาการเมเมาความสามารถในการควบคุมตนเองลดลง ดื่มเปลืองเงินทองโดยไม่จำเป็น ตลอดจนทำให้อวัยวะในร่างกาย เช่น ตับต้องทำงานอย่างหนัก จนอาจป่วยเป็นโรคตับแข็ง เป็นต้น ผลเสียเหล่านี้ส่งผลถึงอนาคตของผู้ดื่มคือ หมุดโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียน หรือไม่สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้

สุนัขไม่เป็นบ้า ชาวประชาปลอดภัย

โปรดนำสุนัขไป วัคซีนขึ้นป้องกัน

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

ผู้ส่งสารซ้ำคำว่า “สุนัข” เพื่อเน้นย้ำให้เกิดความหนักแน่นว่า สุนัขเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า โรคที่มักจะแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในฤดูร้อนของทุกปี เพื่อเป็นการควบคุมและป้องกันโรคนี้ เจ้าของสุนัขจึงต้องนำสุนัขที่ตนเลี้ยงดูอยู่ไปรับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

เพื่อลูกรักปลอดภัย เพื่อเด็กไทยปลอดภัย

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

ผู้ส่งสารต้องการเน้นย้ำคำที่ว่า “เพื่อ” ในการสื่อความหมายว่า หากพ่อแม่ผู้ปกครอง ต้องการให้ลูกหลานและเด็กไทยปลอดภัยจากโรคโปลิโอ พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องนำบุตรหลานไป รับการหยอดวัคซีนโปลิโอ หากกลุ่มเป้าหมายทุกคนปฏิบัติตามก็เท่ากับเขาเหล่านั้นได้ปฏิบัติหรือให้ สิ่งที่ดี และเป็นประโยชน์แก่ลูกหลานและเยาวชนไทย

ให้เราร้องขอความช่วยเหลือ อีกร้านแค่นั้น

เราถึงจะตัดใจใจ ช่วยเหลือพวกเขา

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสาร เข้าคำว่า “ช่วยเหลือ” เพื่อต้องการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการช่วยเหลือ ผู้ที่กำลังติดยาเสพติดที่กำลังเผชิญกับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสจากยาเสพติด ว่าพวกเขา เหล่านั้นกำลังรอความหวังที่จะรับการช่วยเหลือจากสังคม เพื่อการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง เพื่อกลับมา เป็นคนดีของสังคมต่อไป

ยึดเส้น ยึดสาย ให้คลายเครียด

(กรมสุขภาพจิต)

ผู้ส่งสาร เข้าคำว่า “ยึด” เพื่อต้องการเน้นการแสดงถึงกิริยาที่เหยียดแขนขาออกมาในการออกกำลังกาย เพื่อช่วยให้กล้ามเนื้อบริเวณไหล่ ต้นคอ แขน หลัง ที่มีอาการตึงตัวจากความเครียดได้ผ่อนคลาย ทำให้ร่างกายสดชื่นขึ้น

4. คำมีรส คือ คำที่มีความหมายกว้าง ไม่ต้องการคำอธิบายมาก ผู้รับสารสามารถเห็นภาพหรือ เกิดความรู้สึกในทันที ทำให้เกิดความประทับใจในสารได้ดี (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2543 : 123) คำมีรส จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือคำแสดงภาพและคำแสดงอาการ

4.1 คำแสดงภาพ คือ คำที่บอกความหมาย และทำให้เกิดภาพในใจในลักษณะต่างๆ เช่น ทูรันทูราย หอมพุ่ง ชาวโพลน สามเหลี่ยม (ดวงใจ ไทยอุบุญ, 2543 : 124) ดังพาดหัวโปสเตอร์ ต่อไปนี้

โปรดรู้ไว้ว่า ทุกครั้งที่ลูกเสพยา(น้ำ) แม่เสียใจแทบน้ำ

(กรมการแพทย์)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารนำคำว่า “แทบน้ำ” ซึ่งมีความหมายว่า อาการที่เกือบจะเสียชีวิต หรือวิกฤติ ซึ่งมักจะพบในผู้ที่อยู่ในภาวะที่มีความเครียด วิตกกังวล และเสียใจอย่างรุนแรง มาสื่อ

ความหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพของแม่ ที่มีความทุกข์ ความเสียใจอย่างมาก มีสภาพเกือบจะกลายเป็นคนวิกลจริต เมื่อลูกหลงผิดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารที่เป็นลูกได้เห็นภาพของแม่ที่มีความทุกข์อย่างแสนสาหัสเมื่อลูกเสพยาเสพติด

สัญญาตญาณคนจะหมดไป หากมีวาทะในสุรา

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสารได้นำคำว่า “หมดไป” มาใช้ในพาดหัวนี้ เพื่อเน้นให้ผู้รับสารเห็นภาพหรือพฤติกรรมของผู้ที่มาขายไร้สติสัมปชัญญะ ซึ่งเป็นผลจากการดื่มสุรา เพื่อโน้มน้าวใจผู้ดื่มสุราให้ ลด ละ และเลิกการดื่มสุรา

4.2 คำแสดงอาการ คือ คำที่ผู้อ่านอ่านหรือฟังแล้ว เกิดความรู้สึกหรือมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนในทันที โดยไม่ต้องใช้คำอธิบายมาก เช่น ปลิวไสว โบกสะบัด ดวงตาเบิกโพลง เป็นต้น (ดวงใจไทยอุญญ , 2543 : 124) ดังพาดหัวโปสเตอร์ ต่อไปนี้

ยาบ้า ทำลายสมอง โดยคุณไม่รู้ตัว

(กรมการแพทย์)

คำว่า “ทำลาย” หมายถึง การทำให้สูญเสีย ผู้ส่งสารได้นำคำว่า “ทำลาย” มาใช้เพื่อให้ผู้รับสารได้ตระหนักว่ายาบ้ามีอำนาจร้ายแรงสามารถทำลายเนื้อสมองส่วนต่าง ๆ ทั้งส่วนที่ควบคุมความคิดอย่างมีเหตุผล ความรู้สึก สติปัญญา และสมองส่วนที่เป็นศูนย์ควบคุมอารมณ์และความอยากของร่างกาย เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวัยรุ่นได้เห็นภาพและรู้สึกเกรงกลัวพิษภัยของยาเสพติด ที่มีผลต่อการทำลายอวัยวะที่สำคัญที่สุดของร่างกาย คือสมอง

ให้เราร้องขอ_ความช่วยเหลือ อีคนานแค่ไหน

เราถึงจะตัดสินใจ ช่วยเหลือพวกเขา

(กรมการแพทย์)

คำว่า “ร้องขอ” หมายถึง การวิงวอนขอหรือ ขอบความช่วยเหลือ ผู้ส่งสารได้นำคำว่า “ร้องขอ” มาใช้เพื่อแสดงอาการของผู้ที่ติดยาเสพติดที่กำลังมีความทุกข์อย่างแสนสาหัสและกำลังร้องขอหรือวิงวอนสังคมให้ช่วยเหลือพวกเขาให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทรมานเหล่านั้น ด้วยการยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ได้รับการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง เพื่อกลับมาเป็นคนดีของสังคมต่อไป

เข็มขัดนิรภัย คาดไว้ปลอดภัยกว่า

(กรมการแพทย์)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารนำคำว่า "คาด" มาใช้แสดงอาการที่ผู้ขับขี่และผู้โดยสารติดสายรัดที่เป็นเส้นยาวยืดหยุ่นทาบรัดจากบริเวณโคนขาพาดไปบนกระดูกเชิงกรานและส่วนที่ทาบรัดบนหัวไหล่พาดเฉียงผ่านหน้าอกไปยังด้านตรงข้าม เพื่อให้บริเวณลำตัวของผู้ที่คาดเข็มขัดนิรภัยตรึงอยู่กับเก้าอี้ ขณะขับที่รถยนต์สัญจรไปมาบนท้องถนน และหากต้องประสบอุบัติเหตุการคาดเข็มขัดนิรภัยจะช่วยลดความรุนแรงของการบาดเจ็บจากการเกิดอุบัติเหตุได้

โวหารภาพพจน์

โวหารภาพพจน์ คือ การเลือกใช้ภาษาอย่างมีชั้นเชิง ทำให้ผู้รับสารเกิดภาพที่ชัดเจนขึ้นในใจหรือมโนภาพ ทำให้ผู้รับสารประทับใจในสารและจดจำสารได้ดี (นภลัย สุวรรณธาดา, 2542:294)

จากการศึกษาพาดหัวโปสเตอร์ของกระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีลักษณะของโวหารภาพพจน์ ดังนี้ 1) โวหารอุปมาอุปไมย 2) โวหารกระทู้ถาม 3) โวหารนามนัย และ 4) โวหารอุปมา

1. โวหารกระทู้ถาม หมายถึง การถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เป็นการย้ำหรือเน้นให้ผู้รับสารเห็นจริงหรือคล้อยตาม เป็นการเร่งเร้าให้ผู้รับสารค้นหาคำตอบ(ยูวดี ดำรงพันธ์ , 2537 : 80) ดังพาดหัวโปสเตอร์ ต่อไปนี้

ทำไม ต้องปฏิรูประบบสุขภาพ

(สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข)

ผู้ส่งสารได้นำโวหารแบบกระทู้ถามมาใช้ กระตุ้นความสนใจผู้รับสารว่าทำไมถึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานด้านสุขภาพจากรูปแบบเดิม(เน้นด้านการรักษาพยาบาลมาเป็นรูปแบบใหม่ที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพ) และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนอย่างไร เป็นการใช้คำถามในพาดหัวโปสเตอร์ที่เรียกถึงความสนใจจากผู้รับสารให้สนใจต่อการทราบคำตอบ ซึ่งจะอยู่ในส่วนของเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดของโปสเตอร์ต่อไป

เราจะทำอะไร จากการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ?

(สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข)

ผู้ส่งสารได้นำโหราแบบกระดูกามาใช้คือผู้รับสารจะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงระบบการดูแลสุขภาพจากรูปแบบเดิมอย่างไร เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารสนใจต้องการจะรู้รายละเอียดเพิ่มเติมจากสารว่าประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับจากการปฏิรูปสุขภาพมีอะไรบ้าง

นอกจากนี้ยังมีพาดหัวโปสเตอร์ที่นำคำถามหลาย ๆ คำถาม มาใช้ร่วมกันได้อย่างน่าสนใจ ดังพาดหัวโปสเตอร์นี้

ลูก แล้ว ได้อะไรขึ้นมา..(เพื่อนถาม)

ทำไม ขาดเรียนอยู่เรื่อย..(ครูถาม)

เมื่อไหร่ จะกลับบ้านซะที...(แม่ถาม)

ไม่ห่วงสุขภาพ หรือใจ...(แฟนถาม)

ยังมีคนห่วงใยคุณ แล้วคุณล่ะ ?

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสารได้นำโหราแบบกระดูกามาใช้ โดยการนำคำถามของบุคคลที่รักและห่วงใยผู้ที่เสพยาเสพติดคือ เพื่อนที่ถามผู้ที่เสพยาเสพติดว่าเสพยาเสพติดแล้วได้อะไร ครูถามว่า ทำไมถึงไม่มาเรียนหนังสือ แม่ถามว่าเมื่อไหร่จะกลับบ้าน และคนรักถามว่าไม่เป็นห่วงสุขภาพบ้างหรือแล้วสรุปด้วยคำถามสุดท้ายที่ถามผู้เสพยาเสพติดว่าในขณะที่คนรอบข้างรักและห่วงใยคุณแล้วตัวคุณรักและห่วงใยตัวเองบ้างหรือไม่ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่กำลังเสพยาเสพติดได้หยุดคิดและตระหนักถึงความห่วงใยของบุคคลรอบข้างและตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา เพื่อกลับไปเป็นคนดีของสังคมและเป็นที่รักของคนรอบข้าง

2. โหราอุปลักษณ์ หมายถึง การกล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้ผู้อ่านเข้าใจเอาเอง ไม่มีคำเชื่อมให้เห็นชัดเจนอย่างอุปมา แต่บางครั้งอาจใช้คำว่า “เป็น” มาใช้ในการเปรียบเทียบ (สรใน รอดนิตย,2538 อ้างถึงใน เจรจา บุญวรรณโก,2545 :11) ดังพาดหัวโปสเตอร์ต่อไปนี้

สุขภาพ เหนือสิ่งอื่นใด

(สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารได้นำโหราอุปลักษณ์มาสื่อความหมายว่า “สุขภาพ(เป็นสิ่งที่ดี)เหนือสิ่งอื่นใด” โดยละคำว่า “เป็น”ไว้ เพื่อเปรียบเทียบว่าการมีสุขภาพดีนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญมากต่อการดำรงชีวิต

ยาบ้า มหันตภัยร้าย

(กรมการแพทย์)

ผู้ส่งสารได้นำโหราารูปลักษณะมาใช้ในพาดหัวโปสเตอร์นี้ มาสื่อความหมายว่า “ยาบ้า(เป็น) มหันตภัยร้าย” โดยละคำว่า “เป็น” ไว้ เพื่อแสดงถึงความร้ายแรงของยาเสพติดประเภทยาบ้า ที่มีผลเสีย ทั้งต่อสุขภาพของผู้เสพ ต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติอย่างมาก

ยาเสพติด อันตราย

(กรมการแพทย์)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารได้นำโหราารูปลักษณะมาใช้สื่อความหมายว่า “ยาเสพติด(เป็น) อันตราย” โดยละคำว่า “เป็น” ไว้ เพื่อสื่อความหมายว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ควรเข้าใกล้ เป็นสิ่งที่นำมา ซึ่งความสูญเสียในทุก ๆ ด้าน ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเด็ดขาด

3. โหราารามนัย หมายถึง การเรียกชื่อสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรง ๆ แต่ต้องเป็นคำที่รู้จักกัน ทั่วไป เมื่อกล่าวถึงก็รู้ทันทีว่าหมายถึงสิ่งใด เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้คำธรรมดาซ้ำซาก โดยผู้ส่งสาร ไม่ต้องเสียเวลาอธิบาย และผู้รับสารก็สามารถมองเห็นภาพได้ทันที เช่น ผ่านฟ้า ร่วมเกล้า ในหลวง (นภาลักษณ์ สุวรรณธาดา, 2542 : 296) ดังพาดหัวโปสเตอร์ต่อไปนี้

รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด

(กรมการแพทย์)

ร้อยดวงใจ ถวายราชันย์ ปณิธานร่วมกัน

ทุก 7 วัน กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์งูลาย

(กรมควบคุมโรคติดต่อ)

ผู้ส่งสารได้ใช้โหราารูปแบบนามนัย มาใช้ในพาดหัวโปสเตอร์ทั้งสอง คือนำคำว่า “ในหลวง” และ “ราชันย์” มาใช้ร่วมกับข้อความอื่น ๆ ในการสื่อความหมายว่า (ถ้าคนไทย) “รักในหลวง” คือ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไม่ต้องการให้พระองค์ท่านเป็นทุกซ์ ต้องร่วมกันเป็นพลังต่อสู้กับ ปัญหายาเสพติด

สำหรับคำว่า “ราชันย์” ในพาดหัวโปสเตอร์ที่สอง ผู้ส่งสารนำมาใช้แทน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เช่นเดียวกับพาดหัวแรก เพื่อเรียกร้องให้คนไทยทุกคนมีความตั้งใจมั่นที่จะร่วมมือกันเป็น พลังในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์งูลาย อันเป็นพาหะของโรคไข้เลือดออก เพื่อน้อมถวายแด่พระองค์ท่าน

4. โวหารอุปมา หมายถึง การนำสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ไม่ใช่ของสิ่งเดียวกันมาเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้คำแสดงการเปรียบเทียบ เช่น เหมือน เปรียบ ดัง ประดุจ ราวประหนึ่ง ละม้าย เสมือน แพบ เป็นต้น (นภลัย สุวรรณธาดา, 2542 : 294) ดังพาดหัวโปสเตอร์ต่อไปนี้

โปรดรู้ไว้ว่า ทุกครั้งที่ลูกเสพยา(บ้า) แม่เสียใจแทบบ้า

(กรมการแพทย์)

พาดหัวโปสเตอร์นี้ ผู้ส่งสารได้ใช้โวหารอุปมา โดยนำคำว่า “แทบ” มาเปรียบเทียบกับระดับความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเสียใจของแม่ ที่เกิดจากการที่ลูกไปเสพยาเสพติดประเภทยาบ้าว่ามีมาก เปรียบได้ดังคนที่วิกลจริต ไม่สามารถควบคุมสติอารมณ์ของตนเองได้เหมือนคนปกติ โวหารภาพพจน์นี้ ผู้ส่งสารนำมาใช้เพื่อสร้างภาพในใจให้ผู้รับสารให้รับรู้ถึงความทุกข์ของผู้เป็นแม่ที่ลูกเสพยาเสพติด